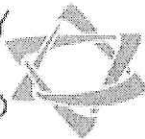


בענין מחילה

Forgiveness

בין כסא לעשור תשע"ז

YESHIVA UNIVERSITY
TORAH MITZION
KOLLEL OF CHICAGO



① חר
השאלה
כר י' סולוב'צקי
p. 263

"מחילה" אינה מושג הנוגע לחטא וליוס-כיפור בלבד, אלא מושג יורדי המצוי גם בדיני ממונות שבי"חונשך משפט". כשאדם חייב חוב לחברו והלה "מוחל" לו את כל החוב או את חלקו — הרי מחל לו את השיעבוד או את החיוב שהיה מוטל עליו עד לאקט של המחילה. אף במחילה של יוס-הכיפורים כן, כאשר אדם עובר עבירה — 'להכ' על 'חטאת' חטא.

② אלהי א' ח' :

ט עבירות שבין אדם לחברו, אין יום הכיפורים מכפר, עד שירצה את חברו.

③ ואלו :

המדע הלכות תשובה פ"ב

מקורות וצינונים

א המקלל את חברו
ב כי"ט לחוק טו והל'
ג הכהן רמ"ז דמשמע
לן עיקר הפסוק ממנו
המלך חכם (ב' תהפחה).
ו גזל עומת הל'
זכ"ט אע"פ שהחזיר
ח"ג גמ' חמי' הנהל כל

ט אין התשובה וכו'. מנעט טס (ספ)
אף על פי שהחזיר לו וכו'.
מנעט נכנע קמח סוף הסוגל (גו).

הכפורים, ומצות יו"ד יום הכפורים שיתחיל מערב היום קודם שיאכל, שמא יחנק בסעודה קודם שיתודה. ואע"פ שהתודה קודם שאכל תוור ומתודה בלילי יום הכפורים ערבית ותוור ומתודה בשחרית ובמוסף ובמנחה ובנעילה. והיכן הכפורים אחר אע"פ (ו) שהוא עומד בתשובתו, שני כי פשעי אני ארע והטאתי נגדי תמיד : ט אין התשובה ולא יום הכפורים מכפרין אלא עבירות שבין אדם למקום, כגון מי שאכל דבר אסור או בעל בעילה אסורה וכיוצא בהן. אבל עבירות שבין אדם (ו) לחבירו, כגון חובל בחבירו או המקלל את חברו או גזל וכיוצא בהן, אינו נמחל לו לעולם עד שיתן לחבירו מה שהוא חייב לו וירצהו : אע"פ שהחזיר לו ממון

מקורות וצינונים

ה"פ. אין התשובה וכו'.
פי' ר"ה ו' כ' פלן בעניות
שכן חלם למקום וכו'.
רלא יודיע מכפרין אלא
וכו'. פי' כיחוס ח' ב' ה'
מכפר ויהי על אסורא על
ממנו (ל' ספ"ג). ש"ע
פי' חמי' ס"א חובל וכו'
ולשאל ממנו שימחול לו
ה' חונן מ"ה ה"ט.

מקורות וצינונים

ובשעה שמבקש וכו'
פגול וכו' המעלה למחל
ה"פ משנה רוח חכמים
נטה יקום (כל יומי טו).
לא יקום ולא יטור ש"ס.
ה' דקום פ"ו ה"ז-ט.
והנבעות ש"ס כל כ'
ועברו שמה נצח
ממנו א' ה' פי' כי
פס"ו ו' והבאי וכו'
והנבעות ש"ס כל כ'
פי' ימות פה כ' טע'
וידועתו קודמן כפי' וכו'
הנמי' (טו). שלא הרציה
שם רע ש"פ טס הנכנס
רמ"ב.
ה"א. ש"ע טס י' בני
אדם מנד ג' שוחח
והוא (קרי"ם) ונ"ש שטס
ההלכה לקח כני שיעט
(טו). ואומר בפניהם
(לז). חטאתי וכו' ג' כס"ב
חמור' (חמ"ב) ילמד
תתמה י' חטאת עתה
(לג) ג' פסחים כ' אם היה
חו ושלח ממנו כן ואל ליי'
עונה היה נמחל לו ליי'
אלהי ישראל ולפלגני עי'
י"ש כ"ק פ"ס ח"י טט.

מקורות וצינונים

ט אסור לאדם להיות אכזרי וכו'. שם סה"ס ענדל דרכי
חנינא הקשו ורבי חנינא הכי עבד הכי והאלמר רבנא כל המענין
על מדותיו מעדין לו על כל פשעי, וכסוף הסוגל (גו) חן מנן שלם
יהיה המוחל אכזרי שאלמר וימחל לאברהם אל הא"לים :
יא החוטא לחבירו וכו'. פקק
בתלם דיומא (פ"ו) מנימל דר'
יוסי בר חנינא : ומה שאלמר ואם
היה חייב לו ממון

המדע הלכות תשובה פ"ב

אפילו לא הקניט את חברו אלא בכרבים וכו' עד מניחו והולך לו. מנימל דר' ילמך פיק בתלם דיומא (מ). ואם היה רבו וכו'. מ"ב ה"ר"י והל"ה. ונראה שטעמם מדגדגתין נמחל (פס טו) דרכ הלך שלם עברה פעמים לנקש ממילה מרני חנינא והכי עבד הכי והאלמר רבי יוסי בר חנינא כל המנקה מעו מחבירו אל יקנש ממנו יומר מג' פעמים רב שלם, ומכרש' דהכי קלמר דרכי חנינא היה רבו וכשהוא רב שלם משל בני אדם שגרי' לנקש ממנו אפילו כמה פעמים. ורש"י לא פירש כן :

המדע הלכות תשובה פ"ב

אסור לאדם להיות אכזרי וכו'. שם סה"ס ענדל דרכי חנינא הקשו ורבי חנינא הכי עבד הכי והאלמר רבנא כל המענין על מדותיו מעדין לו על כל פשעי, וכסוף הסוגל (גו) חן מנן שלם יהיה המוחל אכזרי שאלמר וימחל לאברהם אל הא"לים : יא החוטא לחבירו וכו'. פקק בתלם דיומא (פ"ו) מנימל דר' יוסי בר חנינא : ומה שאלמר ואם היה חייב לו ממון

מקורות וצינונים

אין נצוה שנתפס וכו'
מחל וכו'. הקניט פי' ה'
מכרה פ"ד ה"ב-ו. אלא
כדברים ארע לפרסו עי'
מטה לא כ' מחל לחסד
וכו' שגרי' לנקש, והמ'
טלס פי' אל' חלמ' וכו'
והפיה פתח. עברו והולך
לו עי' משתחל וכו'
מכרדי שוף יו"א חומר
כפי' ש' שהל' לרצונו
ולא קול' וקני' ונחל
שפילע פלמו ומהם מלי,
ש"ע טס נכחה רמ"א.
וזה שלא מחל הוא
החוטא ממכר' פ"ט כ'
(טכ"ח).
כ"מ (ד"ה ח"י) פקק
בתרא דרובא ודיומלי
ש"ס כ' גר"ם.
שם (ד"ה ו'ט) ופ"ש
וכו' רבו שונו יו"ס ר"ח
שם אל' חלמ' עתה
המנו' אל' חלמו רבני כ"ן
רמחיו ט' כ' (מ' פסוק) :
ה"ל. אסור וכו'. עי' ה'
חולל מ"ה ה"י, ש"ע פ"י
חמ' חמ"ה עי' חמ"ה ח"ל
ה"ט. נוח לרצונו וקשה
לכעוס גמ' מ"ה ח"ל.

בראשית פרק ג פ' פרשת ויחי

(יז) פה תאמרו ליוסף אנה שא נא פשע אחיך וחסאתם כי רעה גמולך

ועתה שא נא לפשע עבדי אלהי אביך ויבך יוסף בדבדבם אלי

④

(יז) ויבך יוסף בדברם אליו. תכף שהזכירו לו אביו בכה לגודל האהבה ונכמרו רחמיו.²³ והנה אחיו בקשו ממנו מחילה, ולא באר הכתוב שמחל להם, וכבר בארו ר"ל²⁴ : שכל מי שחטא לחברו ועשה תשובה אינו נמחל לעולם עד שירצה את חברו. ואע"פ שהזכיר הכתוב : וינחם אותם וידבר על לבם,²⁵ שנראה בזה שהיה להם רצון מיוסף, מכל מקום לא ראינו שזיכר הכתוב מחילה ביוסף ולא שידה להם שישא פשעם וחסאתם, ואם כן מהו בענשם בלא מחילת יוסף ואי אפשר להתכפר עונם רק במחילתו, ועל כן הוצרך העונש להיותו כמסו וחתום להפקר אחר זמן בענין עשרה הרוגי מלכות.²⁶ וקריב אני לומר שיש מזה רמז בכתוב ממה שנכפל הלשון ועשה בזה שני חלקים : פשע אחיך וחסאתם, פשע עבדי אלהי אביך, והיה ראוי הכתוב לומר : ועתה שא נא לפשעם. אבל כיון הכתוב לרמז : אם תשא פשע אחיך וחסאתם יהיה פשע עבדי אלהי אביך נמחל, ובאר הכתוב : כי פשע עבדי אלהי אביו הוא פשע אחיו, כי יזכיר להם הש"י עונות ראשונים, והבן זה.

22 פסוק יג. 23 לא מצאתי סיוע לפירוט נאה זה. — ובב"ר ק, ט : אמר (יוסף) כד אהי חוטרין אותי (ולפיכך בכה). 24 בבא קמא ע"ב, א. 25 פסוק כא. 26 עיין בדברי רבינו סוף פרשת מקץ.

(יז) ולא ביאר הכתוב שמחל להם. אך לפי מדרשן ז"ל שיוסף מחל להם צ"ל מטעם חלק גבוה, וכן כתב הרב חיד"א ז"ל בברית עולם דפ"א וכו' (תורת חיים).

שאל נר לרק אחד מקיף המשפחה אם מחויב להחזיר גניבה שנגנב מישראל בגיוסו :

עמ' ווד' אשר השיב לו מדם אחד בגמ' בפרק המולך חניא מפסי ימה גרים בזמן הזה בטורים ואמר ר"ח שואל בשביל שלא קיימו זה מצום והשיב עליו ר"י גר שנתגייר בקטן שגולד דפי וקמן טעם אחר ומשמע מזה דכל עבירות שששה כבר לא זכרו עוד וכיו ממש בקטן שגולד לפיין זה אכן בתוס' בפרק בן סורר דע"א ע"כ דמירא בדריימא דבן נח שהמים אה ישראל או בא על אשמו ונתגייר אס לא בשבילי' מיתמו להחמיר חייב מיתה וכ"ס הרמב"ם בפ"י מהל' מלכים מ"ד והקשה המוס' מהא דגר שנתגייר וכמו שיש לחלק בין דיני אדם לדין שמיא וא"כ ודאי מחויב להחזיר הגולה. מימ' ל"ט על דברי המוס' שאף שהן אמת מלינו כמה דברים שפסור מדי'א וחייב בדיש כבד"פ הכונס כי ירבה אלוה מאלוה בדיני משי"כ אה"ל דיש בשבילי' העבירות חילוק להיפך בדברים שבינו למקום כגון אס לא עורע הדבר שחטא הוא בקטן שגולד משי"כ אס עורע הפולחן לז"ד ומייב עלי' בגיוסו בן נח כשאר דינו וא"כ ה"ה גזילה שהוא בין אדם לחבירו אפי' לא עורע לאדם הלא חבירו יצק עליו לשמים ובכ"כ אין משונה ויה"כ מכפר עד שירלה חבירו מ"מ קשה לומר דבד"ש זה בן נח שנתגייר בקטן שגולד ואין עליו טונס כלל ואין קטלין ליה והכי מקשה הש"ס בפ' הגשרפין דפ"ב ע"ב מיבוי י"ל דשאיני המס דמשיקרא רחמנא פטרי' מש"כ זה שנתחייב בשעת מפשה מחורמ בן נח ואותו מפשה אלו עשה ביהדותו היה ג"כ חייב מיתה לכן כשאר בחיובו מיתה מיהא דוקא אס אינה חמורה ממיתה שנתחייב בדאשונה ולפי זה אס אכל אבר נק החי ואח"כ נתגייר לוקה רק די"ל דלמא נגידא חמירא ממיתה כבכמותות ולי"ע. ויש להמתיק הענין בטוב טעם כי הענין שגר שנתגייר בקטן וכו' משני שקבלם עול סורה ומצום מכפר על כל חוטאת ה' אשר עשה [כי נגר שהי' גוי כופר בצורה עולם עסקיין] כמו משונה מעליית' כאלו עשה אומן מפשה ביהדותו ועשה משונה לכן לא יועיל לו גירוסו בדבר שחייב עליו מיתם ב"ד כמו שלא יועיל ג"כ בישראל ע"י משונה. מ"מ באשר עמה ישראל לא נוכל לדון במיתם ב"ד גם לא להחמיר אס מיתם ישראל חמורה וד"ק וק"ל. נקום מיהא דאס צידו גולה וה"ה גניבה דהוי ג"כ אצירות דגזל וג"כ נוכל למטון

תרו שפיס אדם חברו בערב יום הכפורים, ובו ד' סעיפים:

א. אעברות שבין אדם לחברו אין יום הכפורים מכפר עד שפיסונו. ואפלו לא הקניטו באר הגולה

א. אלא בדרבים (א) יצריך (ב) לפיטו. ואם אינו מתפייס בראשונה, (ג) *יתור וילך פעם שניה ושלישית יובכל פעם יקה עמו שלשה אנשים. (ד) ואם אינו מתפייס בשלשה פעמים, (ה) אינו זקוק לו. (ו) (מיהו, יאמר אתר-כף (ו) לפני עשרה שבקש ממנו מחילה) (מרדכי דיומא ומהרי"ל). (ז) ואם הוא (ז) רבו, צריך לילך לו פמה פעמים עד שיתפייס: הגה והמחל (ח) לא יקה אכזרי למחל (מהרי"ל), אם לא שמכנו (ז) (ט) לטובת המבקש (י) מחילה (גמרא דיומא).

שערי תשובה

והגם ע"י משרתת, שצריכה תשובה. וע"ש עוד סימן מה בא' ששלח נער קטן על סוס כו'. וכתב ביד-אלהו סימן כט: מ"ש בשל"ה מי שעשה עברה צריך שיקח לעצמו ששנג נתיב תשאת קדי שאם יזקה ויבנה בהמ"ק כו' וכמ"ש בשבת גבי ר"י בן אלישע כו', נכון בן לעשות, ולכתב גם השעור שאכל פדאיתא ביומא דף פ, וכן אם חטא שני פעמים צריך לקח לו תדירות והתעלמות איך תהי, ע"ש. וכתב עוד בסימן קח בא' ששלח נער על סוס כו'.

באר היטב

מקם, לבוש. וט"ז כתב משום חמנו, שידקמו עליו מן השמים. וכתב הטור דקבר וכליות בכלל בני-מעין הם. ומשמע בגמרא דאחר כול לטלם מן הגג ולאכלם, דאין דרך להשליך ובלות פגג, ט"ז, ע"ש במ"ש הא לאו דחיה היא דהא אמרין הוי שדי פולחמא, וכל שהוא דרך השלכה נדאי של אסור הוא וכו', ע"ש, נראה מדבריו דהנה שדי וכו' קאי לבני-בית, וליתא, דבגמרא איתא דהנה שדי עורבא פבדא וכולחמא וכו', א"כ מאי אהני לן לשנא דשדי וכו' ולומר דהנה של אסור, הא לשנא דהנה שדי קאי להעורבים, וק"ל.

(ה) יתור. במין רצוי אחר, ב"ח: (ז) אינו. ואם רצה לפיטו יותר ראשי, אם אין שם ביוזן התורה, ב"ח: (ג) רבו. אפלו אינו רבו מבקש רק ששמע ממנו דברי-תורה, מ"צ, מ"א. ובשעת מחילה צריך לפרט החטא שחטא לחברו, ואם חברו מתבייש בזה לא יפרט אותו, מ"א: (ד) לטובת. וה"ה אם מכנן לטובתו, ב"ח. ועין ט"ז ס"ק ב, ועין מ"ש עליו הדי-אהרן:

באר הגולה

* יתור וילך וכו' ובכל פעם וכו'. הנה מלשון הטור ושלחן ערוך משמע שחבף בפעם ראשון שמבקש מחילה יביא עמו שלשה בני-אדם, אבל מלשון הרמב"ם נראה דבפעם הראשון ילך בעצמו אולי ימחל לו, ואתר-כף ילך שלש פעמים וילך עמו שלשה בני-אדם וילדבריו הא דאמר בגמרא: המבקש מטי מחברו אל יבקש ממנו יותר מג' פעמים, שנאמר "אנא שא נא" ויפתה שא נא", הינו בבקשה שעל-ידי אחרים, וכפי הראיה שמביא הגמרא

משנה ברורה

מן הגולה, ובני המעין הם הכלים הראשונים שמבקשים הגולה, (כ) לכן מרחיקין עצמם מלאכלם, כדי לתן אל לבו להתחיק מן הגולה, (כא) וגם משום רחמינות, כשם שמרחם על הגוריות לפרנסן ויתמו עליו מן השמים: א (א) צריך לפיטו. דגם בזה עבר על אסור דאונאת דברים. (ב) והנה, אף-על-פי שגם בשאר ימות השנה מחיב לפיטו למי שפשע בנגדו, מפל מקום אם אין לו פנאי הוא ממתין לפיטו על יום אחר, אבל בערב יום הכפורים מחיב לתתן הכל כדי שיטהר מכל עונותיו, בדרתיב "פי ביום הזה יכפר עליכם מכל חטאתיכם וגו'", וכל-שפן אם יש בידו (ג) מן הגולה ואונאה וכל דבר הנוגע במקום יראה לתתן ודנהו המקטרג הגדול על האדם, כמו שאמרו חז"ל: סאה מלא עונות, מי מקטרג? גול מקטרג בראש. ואם יש לחברו בידו מומן שיש לו תביעה עליהם יודיענו, אף-על-פי שחברו לא ידע מזה כלל, ועל-פל-פנים יסדר לפני הרב ומוזהר צדק הענין בשלמות ובאמת בלא שקר, ולשאל האף להתנהג. כללו של דבר, כל דבר שבממון לא יסמך על הוראתו, פי היצר הרע יש לו התרים הרבה [ח"א]: (ב) לפיטו. ונכון (ג) שילך בעצמו אליו, ולא ישלח תחלה אמצעי שיצא לקבל פיוסים, ואם קשה עליו לילך בעצמו תחלה, או שיודע שיותר קרוב הפייס על-ידי איש אמצעי שיחנף ביניהם, יכול לעשות על-ידי אמצעי: (ג) יתור וילך. ויפייטו בכל פעם (ד) במין רצוי אחר. ובשעת בקשת מחילה צריך לפרט מה שחטא לחברו, אם לא כשיודע שחברו יתבייש מזה כשיפרט החטא, או לא יפרט אותו. (ה) ומי שהוא מבקש מחילה מרבים בכלל, אינו יוצא אם יודע שעשה לאיזה יחיד בפרט: (ד) ואם אינו מתפייס בשלשה פעמים. ורצה לומר באופן זה, על-ידי רבוי אנשים: (ה) אינו זקוק לו. ואם רצה לפיטו יותר, (ו) רשאי, אם אין שם ביוזן התורה: (ו) לפני עשרה. כדי לפרסם הדבר שמצדו לא יבצר: (ז) רבו. אפלו (ו) אינו רבו מבקש אלא ששמע ממנו דברי-תורה: (ז) לא יקה אכזרי למחול. דכל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו, (ט) ואם הוא לא ירצה למחל, גם לא ימחלו לו: (ט) לטובת המבקש וכו'. כדי שיהא נכנע לבו הערל ולא ירגיל בקו. ומפל מקום נראה דמלבד (ט) צריך להסיר השונאה ממנו, אחר דבאמת בקש ממנו מחילה: (י) מחילה. והוא הדין אם (י) מכנן לטובת

ב. ובאמת גם בכל השנה מוזהר על זה ולא להניח על לאחר זמן דמי יודע מה יולד יום אלא דבעינן חובה לעשות כן והמחל לא יהיה אכזרי מלמחול לו מיד כמו שמצינו לאברהם אבינו שמיד מחל דאבימלך והתפלל בערו ואנחנו בניו ראוי להחזיק במדותיו הטובים אך אם מכיון לטובתו של המבקש מחילה בטה שאינו מוחל לו רשאי בדמצינו מעשה כזה בסוף יומא אך באמת לא שכיח דבר זה וכן אם הוציא עליו שם רע א"צ למחול משום דתרכבה יודעים בהשם רע שהוציא עליו ואינם יודעים בהמחילה ומ"מ ממדת חסידות למחול גם בזה ואם המתחרף עושה כל מצדקי ומפרסם ברבים שהשם רע שהוציא הוא שקר ושמבקש מחילה נ"ל דמדויגא צריך למחול דחברך חברא אית ליה ויתוודעו הכל ששקר הדבר ויודעו אינו מנס כדיו הנזכר ע"ס:

עצמו, שמתנא שגייע לו הוק כשימחל: (יא) אין צריך למחל לו. דאיכא דשמע בפשעא ולא שמע בפייס ונשאר השם רע. (יא) ומפל מקום מדת ענוה למחל גם בזה:

(7) חנוך ע
הפסוק

יש אומרים כך ויש אומרים כך ואם כמו אל שאמרו שהיה בזה משל האויבים וכו' להם בית טבילות ומרחצאות שבה הוא לו ולהאמרים שהיה מתאבד לפניהם מחמים וקלמדיהם שבה שבתים האלו; אלל המזבח - בלשכת הבית קרוב אל המזבח: משין יד וכו' ועל היד היה כחוב מקלס: אמר ר' פנחס טוב וישר - אידי דאיירי שמורה הדרך למטחים דריש ליה לטולא קרא: למה הוא טוב שהוא ישר - כלומר דקשיא ליה קרא דכתיב טוב וישר הוא והלא טוב וישר איש עיך אלל אלל בני האדם כדדרשו חז"ל טוב זה בעיני השמים שהוא עוסק כדון וישר זה לפני משורת הדין והוא ישר בעיני האדם אלל כלפי מעלה הכל לפני משורת הדין הוא עוסק דמי ועמוד לפניו בדין לפיכך דריש הכי דטוב וישר הגל עיני אחד הוא ובאמת שכל מדותיו ברהמים ולפניהם משורת הדין - למה הוא טוב שהוא הכל ישר ולמה הוא הכל ישר שהוא טוב ורואה שאין העולם מתקיים בדין דמסיק ואיל: אלל לחכמה - על דרך דמיון כלומר מלך החכמה מולד האצולה לא היה להחזיק שם חיקון והקב"ה הוא שמונה לפניו משורת הדין ומקבלו בהשגחה ולא עוד אלל שכל הרגה להשיב מורה לו דרך לעשות השגחה שלימה וכתיקנה וכו' וכלל החלום ג"כ בדרשה דלעיל למה הוא טוב וכו' בה כלומר שמונה יחירה היא שהקב"ה מרבה ועושה לפני משורת הדין בזה שהאמשי מקבל השגחה ועושה ג"כ דרך השגחה וזה הסוגה. ולמה הוא ישר על המדה שהקב"ה יחסינה: כתיב כלשר לגוד כדרור לעוף ים קן קללה תס לא תבא י"ל וכן איש טורף משלו

שאלו לחכמה וכו' במימרי פני המורה בני החמיש במוטק הדי סי' ד' ביארתי שם ביאר יפה ונחמד על עיני זה ואין כלן מקצוע: ואצייל

בוז ובונה להן דימוסיות ומרחצאות שבה ואין תימר שהיה בנו ומאביל חכמים ויולמירם שבה שבתים ומניין שהיתה סנהדרין גדולה אצל המזבח ודא חעלה במעלות על מזבחי ומה כתיב חמין ואלה המשפטים אשר תשים לפניו הני ר' ליעזר בן יעקב אמר *מקלמ 6 מקלמ את הכתוב והולך אמר ר' אבון במין יד היתה מראה להן את הדרך א"ר פינחס וישר למה הוא טוב שהוא ישר ולמה הוא ישר שהוא טוב על בן יורה חמאים בדרך שמורה הדרך תשובה שאלו לחכמה חמא מרו עונשו אמרה להם חמאים הדרך רעה שאלו לנבואה חמא מרו עונשו אמרה להן דגפש החוטאת היא חמות שאלו לקדשא בריך הוא חמא מרו עונשו אמר להן יעשה תשובה ויחבפר לו היינו דכתיב על בן יורה חמאים בדרך יורה. לחמאים דרך לעשות תשובה כתיב בצפור לגוד כדרור לעוף בן איש נודד ממקומו וחמר אבן

מקלמ 6 מקלמ את הכתוב והולך אמר ר' אבון במין יד היתה מראה להן את הדרך א"ר פינחס וישר למה הוא טוב שהוא ישר ולמה הוא ישר שהוא טוב על בן יורה חמאים בדרך שמורה הדרך תשובה שאלו לחכמה חמא מרו עונשו אמרה להם חמאים הדרך רעה שאלו לנבואה חמא מרו עונשו אמרה להן דגפש החוטאת היא חמות שאלו לקדשא בריך הוא חמא מרו עונשו אמר להן יעשה תשובה ויחבפר לו היינו דכתיב על בן יורה חמאים בדרך יורה. לחמאים דרך לעשות תשובה כתיב בצפור לגוד כדרור לעוף בן איש נודד ממקומו וחמר אבן

① א"ל = ל' נ' חכמה

סלח

על מחילת העון יצאו כוונה לסונית כמו: "סי יסלח לה" ונכפר לחס הדס" נושא עון" עובר על פסעי "חם עונך" נרצה עונכי" עונותי מחה" יכבוש עונותינו" כבסני מעונני" מהמאיתי עהרני" וכדומה. ולכל לעון יש לו סגולה פרטית וכדל מולתו זכוונה מיוחדת לפי הענין; וגדר פעל סלח הוא קמעניר העון מן העליאות לנמרי כמו לא סיי צמליאות כלל מעולם; וזס כדל מיתר סלסוכי כי כשאומר למשל "סעצרחי מעליך עונך" יש להעון מליאות צמכי עלמו רק קמענירו מן האדם. "נושא עוני" העון כולל רק ססקציה סוצלו ונשארו, וכן "כוצס עוני" סקציה כצסו "חס עונך" סיי לעון עכ"ס מליאות צעבר; אלל העון והמעט הנקלח עשאו כאלו לא סיי צמליאות מעולם כלל; וע"כ לא כולל "קליחסי" צסוס מקוס צחכך רק אלל סיי לא מאלס לאדם, כמו "כי עונך סקליחסי" סקליחסי לא תמלל רק אלל סיי כי האדם לאדם הגס שעוצר על פסע ונושא עון לא יוכל לסלוח שאין האדם יכול על זה להסיצ דצר שהיי כאלו לא סיה, רק סקציה יוכל עשות זאת לצדו; — איס"ס סניו ויקרא די סיי רעיו סחלות ק"ל די עיין כפר וכו'.